

موقعیت شاخص‌های اقتصادی ایران، کشورهای منطقه و جهان ۲. تولید ناخالص داخلی

تولید ناخالص داخلی کشورها توسط اندازه‌گیری تمامی کالاها و خدمات نهایی تولید شده در محدوده جغرافیایی اقتصاد یک کشور و در دوره زمانی مشخص معمولاً به دو روش ارزیابی و محاسبه می‌شود:^۱

۱. تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید (PPP)،^۲

۲. تولید ناخالص داخلی برحسب نرخ مبادله دو پول ملی (معمولاً به دلار آمریکا) و به صورت جاری.

در مقایسه‌های تطبیقی بین‌الملل، به لحاظ آنکه قدرت خرید یک واحد پول خارجی (مثلاً دلار) در کشورهای مختلف، متفاوت است و قاعدتاً قیمت یک سبد کالا در کشور (A) با قیمت همان سبد کالا در کشور (B) یا کشورهای دیگر به یک پول واحد، برابر نیست و برحسب سطح درآمدهایی که در هر کشور وجود دارد، قدرت خریدهای متفاوت و گوناگونی به دست می‌آید، ناگزیر به منظور ایجاد هماهنگی و وحدت رویه و امکان‌سنجی مقایسه‌های بین‌المللی از شاخص PPP یا برابری قدرت خرید استفاده می‌شود.

به این ترتیب در شاخص‌های بین‌المللی، در هر کشور، قیمت‌ها به واحد پول رایج آن کشور سنجیده می‌شود، لذا می‌توان نسبت قیمت هریک از محصولات را چنین تعبیر کرد:

برابری قدرت خرید به صورت «مقدار پولی که در کشور B به پول رایج این کشور لازم است تا بتوان تعدادی از کالاها و خدماتی را خریداری کرد که در کشور A (کشور پایه یا مرجع) با یک واحد پول رایج آن کشور خریداری می‌شود».

بنابراین PPP در کشورهای مختلف، نسبت قیمت مجموعه‌ای از کالاها و خدمات را در کشورهای مختلف به پول رایج آنها به قیمت مجموعه‌ای از همان کالاها و خدمات در کشور مرجع (معمولاً دلار آمریکا) نمایان می‌سازد.

لذا موقعیت ایران را در اقتصاد جهانی و منطقه‌ای از بُعد تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید و مبادله دو پول ملی، بررسی می‌کنیم.

تولید ناخالص داخلی ایران برحسب نرخ ارز در سال ۱۳۹۰ (۲۰۱۱) معادل ۴۹۴/۵ میلیارد دلار و از نظر برابری قدرت خرید در سال ۱۳۹۰ (۲۰۱۱) معادل ۹۷۲ میلیارد دلار بوده است.

تولید ناخالص داخلی سرانه ایران برحسب برابری قدرت خرید در سال ۱۳۹۰ (۲۰۱۱) بالغ بر ۱۲۶۲۳ بوده است.

جدول ۱، ۳۰ کشور دنیا را که بیشترین تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید را در سال ۲۰۱۱ به خود اختصاص داده‌اند را نشان می‌دهد.

بر این اساس کشورهای ایالات متحده، چین، هند و ژاپن در رتبه‌های نخست قرار گرفته‌اند. در این میان ایران جایگاه ۱۷ را به خود اختصاص داده است.

۱. جهت اطلاع بیشتر مراجعه شود به: گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، «ساختار ارزیابی تولید ناخالص داخلی کشور براساس برابری قدرت خرید و نرخ مبادله دو پول ملی»، شماره مسلسل ۸۵۱۶، مردادماه ۱۳۸۶.

جدول ۱. سی کشور دارای بالاترین تولید ناخالص داخلی

برحسب برابری قدرت خرید در سال ۲۰۱۱

(ارقام به میلیارد دلار)

رتبه	کشور	تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید
۱	ایالات متحده آمریکا	۱۵۴۹۵
۲	چین	۱۲۴۷۰
۳	هند	۴۸۵۷
۴	ژاپن	۴۵۴۴
۵	آلمان	۳۱۶۲
۶	روسیه	۲۵۰۰
۷	برزیل	۲۴۱۸
۸	انگلستان	۲۳۱۳
۹	فرانسه	۲۲۷۲
۱۰	ایتالیا	۱۸۵۴
۱۱	مکزیک	۱۷۳۷
۱۲	کره شمالی	۱۶۴۱
۱۳	اسپانیا	۱۴۴۴
۱۴	کانادا	۱۴۳۳
۱۵	اندونزی	۱۲۰۶
۱۶	ترکیه	۱۰۹۰
۱۷	جمهوری اسلامی ایران	۹۷۲
۱۸	استرالیا	۹۶۰
۱۹	تایوان	۹۴۱
۲۰	لهستان	۷۹۸
۲۱	آرژانتین	۷۵۱
۲۲	هلند	۷۲۴
۲۳	عربستان سعودی	۷۰۹
۲۴	تایلند	۶۶۰
۲۵	آفریقای جنوبی	۵۸۱
۲۶	مصر	۵۳۱
۲۷	پاکستان	۵۱۳
۲۸	کلمبیا	۴۹۴
۲۹	مالزی	۴۷۵
۳۰	نیجریه	۴۴۷

Source: International Monetary Fund(2011), World Economic Outlook (WEO).
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/index.aspx>

جدول ۲. رتبه‌بندی کشورهای منطقه از نظر تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید در سال ۲۰۱۱

ردیف	کشور	ارزش (میلیارد دلار)	رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای
۱	ترکیه	۱۰۹۰	۱۶	۱
۲	جمهوری اسلامی ایران	۹۷۲	۱۷	۲
۳	عربستان سعودی	۷۰۹	۲۳	۳
۴	مصر	۵۳۱	۲۶	۴
۵	پاکستان	۵۱۳	۲۷	۵
۶	امارات متحده عربی	۲۷۴	۴۹	۶
۷	رژیم اشغالگر قدس	۲۴۷	۵۰	۷
۸	قزاقستان	۲۲۹	۵۲	۸
۹	قطر	۱۹۵	۵۶	۹
۱۰	کویت	۱۵۸	۵۹	۱۰
۱۱	عراق	۱۴۵	۶۰	۱۱
۱۲	جمهوری عربی سوریه	۱۱۱	۶۷	۱۲
۱۳	ازبکستان	۱۰۲	۷۰	۱۳
۱۴	آذربایجان	۱۰۱	۷۲	۱۴
۱۵	عمان	۸۵	۷۶	۱۵
۱۶	لبنان	۶۵	۸۳	۱۶
۱۷	جمهوری یمین	۶۴	۸۵	۱۷
۱۸	ترکمنستان	۴۵	۹۵	۱۸
۱۹	اردن	۳۸	۹۹	۱۹
۲۰	جمهوری اسلامی افغانستان	۳۳	۱۰۴	۲۰
۲۱	بحرین	۳۲	۱۰۵	۲۱
۲۲	گرجستان	۲۶	۱۱۴	۲۲
۲۳	ارمنستان	۱۹	۱۲۹	۲۳
۲۴	تاجیکستان	۱۷	۱۳۱	۲۴
۲۵	قرقیزستان	۱۴	۱۳۷	۲۵
-	میانگین کشورهای منطقه	۲۳۳	-	-

Source: International Monetary Fund(2011), World Economic Outlook (WEO).
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/index.aspx>

جمع‌بندی

در مقایسه با میانگین منطقه از بُعد تولید ناخالص داخلی برحسب قدرت خرید، جایگاه کشورمان ۴/۱۸ برابر میانگین است و جایگاه دوم منطقه را به خود اختصاص داده است. این درحالی است که از بُعد جهانی اقتصاد ایران جایگاه ۱۷ جهان را کسب نموده است. در صورتی که سرانه تولید ناخالص داخلی برحسب برابری قدرت خرید محاسبه شود جایگاه اقتصاد ایران از حیث منطقه‌ای به مقام ۱۱ تنزل می‌یابد که ۲۷/۱۲ درصد پایین‌تر از میانگین منطقه خواهد بود که جایگاه مناسبی نیست.